DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)
den 19 oktober 1995 *

I mål C-128/94,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Bundesverwaltungsgericht, att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiggjorda målet mellan

Hans Hönig

och

Stadt Stockach

angående tolkningen av artikel 3.1 a i bilagan till rådets direktiv 88/166/EEG av den 7 mars 1988 om verkställighet av domstolens dom i mål 131/86 (om ogiltigförklaring av rådets direktiv 86/113/EEG av den 25 mars 1986 om minimibestämmelser avseende skyddet för värphöns som hålls i batteriburar) (EGT nr L 74, s. 83),

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av C.N. Kakouris, avdelningsordförande samt P.J.G. Kapteyn (referent) och J.L. Murray, domare,

* Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: P. Léger,
justitiesekreterare: H.A. Rühl, avdelningsdirektör,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Hans Hönig, genom Jürgen Gündisch, advokat i Hamburg,

— Stadt Stockach, genom Wolf-Wilhelm Waibel, Leitender Regierungsdirektor vid Regierungspräsidium Freiburg,

— den tyska regeringen, genom Ernst Röder, Ministerialrat och Bernd Kloke, Regierungsrat, båda vid Bundesministerium für Wirtschaft, i egenskap av ombud,

— Förenade konungariket, genom John E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, i egenskap av ombud, biträdd av Rupert Anderson, barrister,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom Claudia Schmidt vid rättstjänsten, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att Hans Hönig, Stadt Stockach, den tyska regeringen och kommissionen har avgivit muntliga yttranden vid sammanträdet den 22 juni 1995,

och efter att den 14 september 1995 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Bundesverwaltungsgericht har genom beslut av den 16 december 1993, inkommet till domstolen den 4 maj 1994, med stöd av artikel 177 i EG-fördraget begärt förhandsavgörande angående en fråga om tolkningen av artikel 3.1 a i bilagan till rådets direktiv 88/166/EEG av den 7 mars 1988 om verkställighet av domstolens dom i mål 131/86 (ogiltigförklaring av rådets direktiv av den 25 mars 1986 om minimibestämmelser avseende skyddet för värphöns som hålls i batteriburar (EGT nr L 74, s. 83, nedan kallat "direktivet").

2 Denna fråga har uppkommit inom ramen för en tvist mellan Hans Hönig och staden Stockach avseende Verordnung zum Schutz von Legehennen bei Käfighaltung av den 10 december 1987 (en tysk förordning om skyddet för värphöns som föds upp i batteriburar, nedan kallad den "tyska förordningen", BGBl. I 2622), som trädde i kraft den 1 januari 1988.

3 I artikel 2.2 i den tyska förordningen föreskrivs att från den 1 januari 1993 skall den användbara ytan i burar avsedda för värphöns med en medelvikt över 2 kg uppgå till minst 550 cm^2.

4 Enligt artikel 3.1 a i bilagan till direktivet är medlemsstaterna från den 1 januari 1988 skyldiga att övervaka att värphöns disponerar en buryta på minst 450 cm^2.

5 Hönig, som är jordbrukare, föder upp värphöns i batteriburar. Han har gjort gällande att den tyska förordningen strider mot gemenskapsrätten, eftersom den föreskriver en minimiyta som är större än den som föreskrivs i direktivet.

6 Enligt Hönig fastställs i direktivet minimikrav för batteriburar, från vilka medlemsstaterna inte får avvika. Syftet med direktivet, vilket är att undanröja olikheter i konkurrensvillkoren, skulle inte uppnås om inte medlemsstaterna tillämpade så lika villkor som möjligt.

7 Enligt Bundesverwaltungsgericht är det tveksamt om medlemsstaterna har rätt att gå utöver de i artikel 3.1 a i bilagan till direktivet definierade minimikraven. Den nationella domstolen anser att medlemsstaterna enligt direktivet å ena sidan åläggs att följa minimikraven samtidigt som de medges möjligheten att föreskriva strängare bestämmelser, men att denna tolkning å andra sidan leder till ett ofullständigt förverkligande av målet att undanröja olikheter i konkurrensvillkoren på marknaden för ägg och fjäderfä.

8 Bundesverwaltungsgericht har förklarat målet vilande och i en begäran om förhandsavgörande ställt följande fråga till domstolen:

"Skall artikel 3.1 a i bilagan till rådets direktiv 88/166/EEG av den 7 mars 1988 tolkas så, att medlemsstaterna uttryckligen förpliktas att bestämma burytan i enlighet

med den i direktivet föreskrivna minimiytan, utan att de har rätt att besluta om strängare nationella bestämmelser?"

9 Som domstolen har understrukit i sin rättspraxis gäller det vid tolkningen av en gemenskapsrättslig bestämmelse att ta hänsyn inte bara till bestämmelsens ordalydelse utan även beakta sammanhanget och de mål som eftersträvas genom det regelverk i vilket bestämmelsen ingår (domen av den 17 november 1983, Merck, 292/82, Rec. s. 3781, punkt 12, och domen av den 21 februari 1984, St. Nikolaus Brennerei, 337/82, Rec. s. 1051, punkt 10).

10 Vad inledningsvis gäller ordalydelsen av artikel 3.1 a i bilagan till direktivet föreskrivs följande:

"Medlemsstaterna skall övervaka att

— nyuppförda burar som skall användas inom gemenskapen och,

— alla burar som tas i bruk för första gången

från den 1 januari 1988 minst uppfyller följande krav:

a) Varje värphöna skall disponera över en buryta på minst 450 cm^2..."

11 Av detta följer att medlemsstaterna inte kan föreskriva en buryta som är mindre än 450 cm^2 per bur, men att de har rätten att föreskriva en buryta som är större än den i direktivet, vilket också framgår av direktivets rubrik och av artikel 1 i enlighet med vilka det "I detta direktiv fastställs minimibestämmelser avseende skyddet för värphöns som hålls i batteriburar".

12 Förekomsten av bestämmelser i direktivet som innehåller minimikrav grundar sig på rådets resolution av den 22 juli 1980 om skyddet för värphöns som hålls i bur (EGT nr C 196, s. 1) och på rådets beslut 78/923/EEG av den 19 juni 1978 om träffandet av den europeiska konventionen om skydd för djur vid uppfödning (EGT nr L 323, s. 12).

13 Det finns därefter anledning att ta ställning till ändamålet med direktivet.

14 Som generaladvokaten har påpekat i punkt 13 i förslaget avser direktivet dels att säkerställa ett skydd för djur vid uppfödning, dels att minska olikheterna i konkurrensvillkor mellan de olika medlemsstaterna på marknaden för ägg och fjäderfä.

15 Gemenskapslagstiftaren har således försökt sammanjämka intresset av en väl fungerande organisation av marknaden för ägg och fjäderfä med intresset av ett djurskydd genom att i det tredje övervägandet i ingressen föreskriva gemensamma minimikrav för alla typer av intensivuppfödning, däribland uppfödning av värphöns i batteriburar.

16 Slutligen framgår det av uttrycket "ett första steg", vilket förekommer i tredje övervägandet, liksom av innehållet i fjärde övervägandet i ingressen, att direktivet endast avser att uppnå en viss grad av harmonisering avseende skyddet för höns genom bestämmelser som innehåller minimikrav.

17 Denna tolkning av bestämmelserna i direktivet kan innebära, vilket sökanden har påpekat, en ofördelaktig behandling av uppfödare av värphöns i batteriburar i en medlemsstat i jämförelse med i andra medlemsstater och att vissa olikheter i konkurrensvillkoren därigenom bevaras. Dessa effekter är likväl resultatet av den grad av harmonisering som eftersträvas av de ifrågavarande bestämmelserna vilka innehåller minimikrav.

18 Den nationella domstolens fråga bör därmed besvaras på så sätt att artikel 3.1 a i bilagan till rådets direktiv 88/166/EEG av den 7 mars 1988 om verkställighet av domstolens dom i målet 131/86 (ogiltigförklaring av rådets direktiv 86/113/EEG av den 25 mars 1986 om minimibestämmelser avseende skyddet för värphöns som hålls i batteriburar) så att den inte utgör ett hinder mot att medlemsstaterna antar strängare nationella bestämmelser avseende burytan för värphöns som hålls i batteriburar.

Rättegångskostnader

19 De kostnader som har förorsakats den tyska regeringen, Förenade konungarikets regering och de Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

— angående den fråga som genom beslut av den 16 december 1993 förts vidare av Bundesverwaltungsgericht — följande dom:

Artikel 3.1 a i bilagan till rådets direktiv 88/166/EEG av den 7 mars 1988 om verkställighet av domstolens dom i mål 131/86 (ogiltigförklaring av rådets direktiv 86/113/EEG av den 25 mars 1986 om minimibestämmelser avseende skyddet för värphöns som hålls i batteriburar) utgör inte ett hinder för medlemsstaterna att anta strängare nationella bestämmelser avseende burytan för värphöns som hålls i batteriburar.

Kakouris Kapteyn Murray

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 19 oktober 1995.

R. Grass

Justitiesekreterare

C.N. Kakouris

Ordförande på fjärde avdelningen